

UNIVERSIDADE DA CORUÑA

Facultade de Ciencias da Saúde

Grao en Terapia Ocupacional

Curso académico 2017-2018

TRABALLO FIN DE GRAO

Roles e ocupacións dos avós no medio rural galego. Experiencias sobre o coidado dos netos e influencia na calidade de vida.

Fátima Martínez Millán

Xuño 2018

TITORAS DO TRABALLO FIN DE GRAO

Adriana Ávila Álvarez. Terapeuta Ocupacional. Decana e Profesora da Facultade de Ciencias da Saúde. Universidade da Coruña.

Cristina Fernández Yáñez. Terapeuta Ocupacional.

ÍNDICE

RESUMO E PALABRAS CLAVE	7
RESUMEN Y PALABRAS CLAVE	8
ABSTRACT AND KEYWORDS.....	9
1. ANTECEDENTES E ESTADO ACTUAL DO TEMA	10
1.1. Factores determinantes na calidade de vida das persoas maiores.	10
1.2. Relacións familiares nos maiores.....	11
1.3. Relación entre os avós e netos. O desenrolo do coidado.....	12
1.4. Roles e ocupacións nos maiores. O rol de coidado dos netos dende a perspectiva da Terapia Ocupacional.....	14
2. BIBLIOGRAFÍA.....	16
3. PREGUNTA DE INVESTIGACIÓN	22
4. OBXECTIVOS	23
4.1. Obxectivo xeral	23
4.2. Obxectivos específicos	23
5. METODOLOXÍA.....	24
5.1. Tipo de estudo	24
5.2. Posicionamento da investigadora.....	24
5.3. Mostra	25
5.3.1. Ámbito de estudo	25
5.3.2. Selección de participantes	27
5.4. Entrada ao campo	27
5.5. Busca bibliográfica	29
5.6. Recollida de información	30
5.7. Plan de análise de información.....	31
5.8. Criterios de rigor	32
5.9. Limitacións do estudo e posibles respostas	33
5.10. Aplicabilidade e fortalezas do estudo	34
6. PLAN DE TRABAJO	35
6.1. Aclaracións sobre o plan de traballo.....	35
6.2. Calendario.....	37
7. ASPECTOS ÉTICOS	38
8. PLAN DE DIFUSIÓN DO PROXECTO	39
8.1. Comunidade.....	39
8.2. Congresos	39
8.3. Revistas.....	40

9. FINANCIAMENTO DA INVESTIGACIÓN.....	41
9.1. Posibles fontes de financiamento.....	41
9.2. Presuposto.....	41
10. AGRADECIMENTOS.....	44
Apéndices:	46
Apéndice I: Busca bibliográfica.....	47
Apéndice II: Carta de contacto cos concellos	53
Apéndice III: Carta de contacto cas asociacións	54
Apéndice IV: Entrevista	56
Apéndice V: Folla de información a participantes del estudio.....	59
Apéndice VI: Folla de consentimento informado	64
Apéndice VII: Solicitud de aprobación ao Comité de Ética da Universidade da Coruña	66

ÍNDICE DE TÁBOAS

Táboa I: Habitantes da Comarca do Salnés	26
Táboa II: Habitantes da Comarca do Salnés segundo concello e xénero	26
Táboa III: Criterios de inclusión e exclusión.....	27
Táboa IV: Calendario da investigación.....	37
Táboa V: Revistas	40
Táboa VI: Financiación.....	41
Táboa VII: Presuposto.....	43

ÍNDICE DE FIGURAS

Figura I: Esferas da CV	10
Figura II: Fases de entrada ao campo	28
Figura III: Preparación para a recollida de datos	31
Figura IV: Plan de análise da información.....	32

LISTAXE DE ABREVIATURAS

CASTELÁN/GALEGO:

CV: Calidad de vida

IMSERSO: Instituto Nacional de Mayores y Servicios Sociales.

INE: Instituto Nacional de Estadística.

IGE: Instituto Galego de Estatística.

AVD: Actividades da Vida Diaria.

TO: Terapia Ocupacional.

TFG: Trabajo Fin de Grao.

TFM: Trabajo Fin de Mestrado.

TOG: Revista Galega de Terapia Ocupacional.

UDC: Universidade da Coruña.

SS.SS: Servicios Sociais.

INGLÉS:

WFOT: World Federation of Occupational Therapist.

ENOTHE: European Network of Occupational Therapy in Higher Education.

WOS: Web os Science.

JCR: Journal Citation Reports.

RESUMO E PALABRAS CLAVE

Título: Roles e ocupacións dos avós no medio rural galego. Experiencias sobre o coidado dos netos e influencia na calidade de vida.

Introdución: A calidade de vida contempla diferentes facetas que se reproducen na vida diaria das persoas maiores, sendo o desenrolo do rol de avó un dos aspectos que podería interferir na mesma. Os cambios sociodemográficos actuais afectan á constitución e aos roles que emerxen dentro das familias, pero estas seguen a considerarse o soporte fundamental da sociedade, constituíndose tamén coma unha importante fonte de apoio para as persoas maiores. Unha forma na que os avós contribúen á familia e implicitamente á sociedade é mediante o coidado de seus netos. O feito de que as persoas maiores adquiran este rol ocupacional, podería contribuír a que as mesmas logren superar os desafíos que acompañan os cambios propios desta etapa vital.

Obxectivos: Explorar a vivencia das persoas maiores que exercen o rol de coidado dos seus netos.

Material e Métodos: empregárase a metodoloxía cualitativa de tipo fenomenolóxico. Os informantes serán seleccionados mediante unha mostraxe intencional. Serán persoas maiores de 65 anos, residentes na Comarca do Salnés que formen parte activa da crianza de seus netos con idades comprendidas entre os 0 e os 12 anos. Os datos recadaranse mediante a realización dunha entrevista semiestructurada. Para o análise da información empregárase o Análise Marco.

Palabras clave: calidade de vida, rol de avó, netos, Terapia Ocupacional.

Tipo de traballo: proxecto de investigación.

RESUMEN Y PALABRAS CLAVE

Título: Roles y ocupaciones de los abuelos en el medio rural gallego. Experiencias en el cuidado de los nietos e influencia en la calidad de vida.

Introducción: La calidad de vida es un término complejo que contempla diferentes facetas que se reproducen en la vida cotidiana de las personas mayores, siendo el desarrollo del rol de abuelo uno de los aspectos que podría interferir en la misma. Los cambios sociodemográficos actuales afectan la constitución y los roles que emergen dentro de las familias, pero estas se siguen considerando el soporte fundamental de la sociedad, constituyéndose como una importante fuente de apoyo para las personas mayores. Los abuelos pueden contribuir a la familia e implícitamente a la sociedad es a través del cuidado de sus nietos. El hecho de que las personas mayores adquieran este rol ocupacional podría ayudarlos a superar los desafíos que acompañan los cambios propios de esta etapa vital.

Objetivos: Explorar la vivencia de las personas mayores que ejercen el rol de cuidado de sus nietos.

Material y métodos: Se utilizará la metodología cualitativa de tipo fenomenológico. Los informantes serán seleccionados a través de un muestreo intencional. Serán personas mayores de 65 años, residentes en la Comarca del Salnés, que formen parte activa de la crianza de sus nietos con edades comprendidas entre los 0 y 12 años. La recopilación de datos se realizará mediante una entrevista semiestructurada. Para el análisis de la información, se utilizará el Análisis de marco.

Palabras clave: calidad de vida, rol de abuelo, nietos, Terapia Ocupacional.

Tipo de trabajo: proyecto de investigación.

ABSTRACT AND KEYWORDS

Title: Roles and occupations of grandparents in rural Galician. Experiences in look after grandchildren and influence on grandparents life quality.

Introduction: Life quality contemplates different aspects that are present in the daily life of the elderly, being the role of the grandparent something that may interfere in life quality. The arrent socio-demographic changes affect the constitution and the roles that emerge within families, ever though they still play an important role in society family is still important when giving support to the elderly. Grandparents contribute both to families and society by taking care of the grandchildren. Thouhg acquiring this occupational role, elderly help themselves to overcome the challenges that accompany the changes of this life stage.

Objectives: To explore the experiences of older people who take care of theis grandchildren,

Material and methods: The qualitative methodology of phenomenological type will be used. The candidates will be selected through intentional sampling. They will be people over 65 years old, living in the Comarca do Salnés, who play active part of raising their grandchildren aged between 0 and 12 years. The data collection will be done through a semi-structured interview. For the analysis of the information, the Framework Analysis will be used.

Key words: Quality of life, role of grandparents, grandchildren, Occupational Therapy.

Type of work: Research project.

1. ANTECEDENTES E ESTADO ACTUAL DO TEMA

1.1. Factores determinantes na calidade de vida das persoas maiores.

A calidade de vida (CV) é un termo que se define como “complexo” e “multidimensional”, xa que se compón de diferentes esferas, sendo o resultado de como a persoa percibe a súa realidade en canto ao benestar e satisfacción propios (1).

Neste proxecto, acollerase a definición que ofrece A Organización Mundial da Saúde (OMS) acerca da CV, considerándoa como *“la manera en que el individuo percibe el lugar que ocupa en el entorno cultural y en el sistema de valores que vive, así como en relación con sus objetivos, expectativas, criterios y preocupaciones”* (2). A OMS recoñece que neste mesmo vocábulo, converxen aspectos persoais e sociais que se reproducen no día a día das persoas, deste xeito, a realización de Actividades da Vida Diaria (AVD) , ou as relacións persoais, entre outras, identifícanse coma determinantes ou “facetar” á hora de valorar a CV(3):

Figura I: Esferas da CV

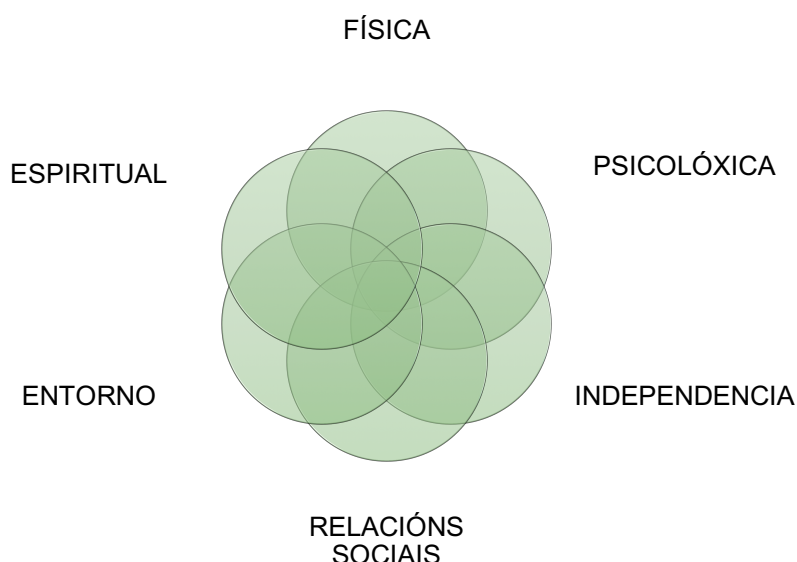

Figura I: Esferas contempladas pola OMS para a valoración da CV(3)

Polo tanto, o proceso de avellentamento no que se atopan as persoas maiores, caracterizado por cambios sociais, persoais e tamén, ocupacionais condiciona a CV das mesmas (4).

De xeito implícito, emerxe a relación entre calidade de vida e calidade do avellentamento, xa que prestando atención aos aspectos mencionados, podería acadarse un avellento activo e saudable (5), definíndose este último coma un *“proceso de optimización de las oportunidades de salud, participación y seguridad con el fin de mejorar la calidad de vida a medida que las personas envejecen (6)”*.

1.2. Relacións familiares nos maiores

Atendendo á idade cronolóxica, a etapa do ciclo vital que no noso contexto social se conforma como a vellez, abarcaría dende os 65 anos, idade de xubilación, ata o final da vida (7). Nestes anos, as persoas atópanse nunha transición e posterior adaptación a novas rutinas e ocupacións, así coma á adquisición de novos roles dentro do eixe familiar, os cales poderían contribuír a que a persoa maior logre superar os desafíos que acompañan aos cambios que se afrontan nesta etapa vital (4). Isto identifícase tamén nas relación entre as xeracións, o contacto entre os avós e os netos pode traer consigo beneficios para a calidade de vida, a inclusión e a participación na sociedade das persoas maiores (8)

Asemade, os cambios sociodemográficos actuais, infiren na conformación e o reparto de roles na familia(9). Segundo datos do Instituto Nacional de Estadística (INE) (10), a esperanza de vida situábase no ano 2016 nunha media de 80,4 anos para os homes e 85,9 anos para as mulleres a diferenza do ano 1994, no que as cifras se fixaban en 74,4 e 81,6 anos respectivamente, isto dá lugar á súa vez a unha brecha de xénero, que trae consigo a feminización da vellez.

No que respecta a Galicia, os datos obtidos desta mesma fonte (11), indican que esta comunidade autónoma, no ano 2014 se situaba á cabeceira de comunidades máis avellentadas, xunto con Castilla y León e Asturias.

Paralelamente tamén teñen lugar unha serie de cambios de índole social que tamén lles están a repercutir ás familias, atopándose entre estes a incorporación ao mundo laboral das mulleres ou unha distribución das responsabilidades familiares entre os sexos máis equitativa. Aínda así, *“la familia sigue siendo considerada una institución fundamental”*.(9)

Os avós, fan fronte a estes cambios contribuíndo a familia, de xeito que *“los adultos mayores participan activamente en una diversidad de ocupaciones de la vida cotidiana colaborando notoriamente en las dinámicas diarias de la familia y la comunidad que los rodea.”* (12). Asemade, tamén son as persoas maiores, os que fan alusión á relación que manteñen cos seus familiares, adxectivando á mesma como satisfactoria (13)

1.3. Relación entre os avós e netos. O desenrolo do coidado.

Un informe do IMSERSO realizado no ano 2010 (14), indica que a metade dos avós en España se implican na crianza de seus netos. Isto, en gran medida é consecuencia dos cambios sociodemográficos mencionados anteriormente, que fan que se defina o rol de avó coma un valioso recurso para con a súa contribución á familia e a sociedade(15)

“Los abuelos influyen en nuestras vidas de forma más profunda de lo que pensamos. Muchas veces de forma directa, porque tenemos la oportunidad de conocerlos. Nos cuidan, nos cuentan cuentos en la infancia, nos hablan de sus tiempos, interceden por el nieto ante los padres, aconsejan [...]” (15)

No ano 1964, Newgarten e Weinstein (16), identificaron diversos tipos de avós, clasificándoos en : “divertidos”, “formais”, “distantes” “padres subrogados” e de “memoria histórica.” O xeito en como os avós experimentan este rol, tamén se vai a ver motivado, como reseñaba Pinazo (17), (18), en canto a se o rol se atopa “definido”, “difuso” ou se trata dun “rol parental”, implicación que vai a depender á súa vez, da situación que

experimente a familia.

O rol de avó tamén se ve condicionado polas características propias coma a idade ou recursos dos que dispoña a persoa, así como tamén polas súas vivencias pasadas. Deste xeito, o rol de avó identificarase por ser heteroxéneo (9).

Os avós establecen unha relación con seus netos diferente á que establecen estes últimos cos seus proxenitores, xa que dentro do núcleo familiar, cada membro exerce un rol diferente. (19)

Sen embargo, a implicación do avó no coidado de seus netos, varía dependendo das circunstancias nas que se atope a familia (19) (20). Denotándose a medida que aumenta a carga de coidado dos netos. (21). Estes casos adóitanse dar con máis frecuencia en familias con poucos recursos ou familias nas que os avós teñan a custodia dos netos, casos no que os coidadores poden chegar a sufrir afeccións que repercutan negativamente na súa calidade de vida.(21)(22)(23)

Seguindo o ciclo propio da vida, a medida que os avós se fan máis maiores, o fenómeno do rol de coidador, invertese, xa que son os avós os que tenden a solicitar dos coidados dos netos e demais familiares.(19) (24)

Do mesmo xeito, poderíase considerar que a relación cambia a medida que os netos medran, existindo un punto de inflexión na adolescencia, momento do ciclo vital onde as persoas nos facemos máis independentes do núcleo familiar, o que trae como consecuencia unha diminución do coidado informal que os avós lle proporcionan aos netos, (25)

Finalmente, é preciso facer mención ao papel das avoas dente unha perspectiva de xénero xa que na actualidade, segundo fontes do INE (10), as mulleres viven máis e, aínda que os avós tamén comezan a implicarse máis na crianza dos netos, a meirande parte do tempo, son as avoas as que se encargan do coidado dos seus descendente (26) Isto ven determinado por que tradicionalmente, a muller desenvolveu o rol de

coidadora . En relación a isto, hai estudos que demostran que son as avoas maternas quen máis se implican na crianza dos netos (27)

1.4. Roles e ocupacións nos maiores. O rol de coidado dos netos dende a perspectiva da Terapia Ocupacional.

A World Federation of Occupational Therapists (WFOT)(28) expón que *(traducción propia: “A Terapia Ocupacional (TO) é unha profesión da saúde centrada no cliente que se ocupa da promoción da saúde e o benestar a través da ocupación”)*, acollendo coma un dos obxectivos principais mellorar a calidade de vida das persoas mediante a implicación en ocupacións.

Esta afirmación complementase, co indicado na Carta de Ottawa (29), a cal defende que *“Para alcanzar un estado adecuado de bienestar físico, mental y social un individuo o grupo debe ser capaz de identificar y realizar sus aspiraciones, de satisfacer sus necesidades y de cambiar o adaptarse al medio ambiente ”*

A ocupación é o eixe do exercicio da disciplina, e tamén, para a Ciencia da Ocupación supón a súa unidade de análise.(30), contemplándose a forma, o significado e a función das ocupacións, expónse que o ser humano é un ser ocupacional que se atopa condicionado polo entorno e a cultura onde ten lugar a súa vida diaria, polo tanto, roles e ocupacións van a contribuir a que a persoa forxe a súa propia identidade dentro do entorno no que se desenvolve(31).

O Marco Conceptual Europeo para TO (32) indica que:

“el rol ocupacional representa aquel conjunto de reglas y acciones que se esperan de una persona, perteneciente a un pueblo o grupo social determinado, cuando desempeña ciertas ocupaciones, que suelen estar vinculadas a sus costumbres y modos de vida y que les

confieren rasgos propios que la caracterizan, frente a otras de la sociedad en la que convive” (32)

Os avós que adquiriran este rol recentemente, poderíanse atopar nun momento de transición ocupacional, ca adquisición deste rol emerxe tamén a construción de actividades significativas entre as dúas xeracións. O Modelo de Ocupación Humana MOHO(33), recoñece a importancia de ter coma obxectivo *“facilitar el proceso de exploración, aprendizaje y práctica de la participación en roles, actividades tareas ocupacionales significativas”*.

Asemade, no Marco de Traballo para a práctica de TO, (34) concibe dentro das áreas ocupacionais, a crianza dos nenos coma unha ocupación dentro das Actividades Instrumentais da Vida Diaria (AIVD), polo tanto tamén é preciso facer mención a que diversa bibliografía indica que os avós tamén poden ver afectada a súa calidade de vida cando o nivel de coidado dos netos é excesivo (21)(22)(23)

Por último e en relación á TO, é preciso mencionar o documento da European Network of Occupational Therapy in Higher Education (ENOTHE) (35), que define á Cidadanía Participativa coma *“la participación/ compromiso en esferas civiles, políticas, sociales, económicas y culturales de la sociedad”*, atendendo a esta definición, podería considerarse que os avós, cando están compartindo as ocupacións cos seus netos, tamén están practicando cidadanía participativa.

Maniféstase polo tanto o interés por estudar o rol de avó/a e a contribución deste mesmo dende a o prisma de TO, xa que a investigadora non ten contancia da existencia de evidencia publicados sobre o tema dende a disciplina.

2. BIBLIOGRAFÍA

1. Urzúa M A, Caqueo-Urizar A. Calidad de vida : Una revisión teórica del concepto Quality of life : A theoretical review. *Ter Psicológica*. 2012;30(1):61–71.
2. Group WHOQOL. The World Health Organization Quality of life assessment (WHOQOL). Posicionamiento y defición de Calidad de Vida. En: Urzúa M A, Caqueo-Urizar A. Calidad de vida : Una revisión teórica del concepto Quality of life : A theoretical review. *Ter Psicológica*. 2012;30(1):61–71 .
3. Grupo de la OMS sobre Calidad de vida (Group WHOQOL). La gente y la salud. *Foro Mund Salud*. 1996;17: 385–387.
4. Pérez Cano, V, Malagón Bernal JL, Amador Muñoz L. Vejez autonomía o dependencia pero con calidad de vida. 1ed. Sevilla: Dykinson, S.L.; 2006.
5. Sancho Castiello MT, Yanguas Lezaun JJ, Díaz Veiga P, Rodríguez Rodríguez P, Pérez Salanova M, Serrano Garijo P, et al. «Saber envejecer. Prevenir la dependencia.» Un modelo para el diseño de materiales didácticos. *Rev Esp Geriatr Gerontol* 2006;41(Supl 2):2–16.
6. Organización mundial de salud, Grupo Orgánico de Enfermedades no Transmisibles y Salud Mental, Departamento de prevención de las Enfermedades No Transmisibles y Promoción de la Salud, Envejecimiento y Ciclo vital. Envejecimiento activo : un marco político *. *Rev Esp Geriatr Gerontol* 2002;37(Supl 2):74–105.
7. Alvarado García AM, Salazar Maya ÁM. Análisis del concepto de envejecimiento. *Gerokomos*. 2014;25(2):57–62.
8. Carmona Vales SE. La contribución de la vida social al bienestar en la vejez The contribution of social life to elderly well-being. *Entreciencias*. 2015;3(8):393–401.

9. Noriega García C. Percepción de los abuelos de la relación con sus nietos: valores, estilos educativos, fortalezas y bienestar [master's thesis]. Madrid: Universidad Complutense de Madrid; 2015. 1-546
10. Instituto Nacional de Estadística [Internet]. Madrid: INE; 2016 [consultado 2018 Abr 12]. Esperanza de vida. Disponible en: http://www.ine.es/ss/Satellite?L=es_ES&c=INESeccion_C&cid=1259926380048&p=1254735110672&pagename=ProductosYServicios/PYSLayout
11. Área de envejecimiento activo del IMSERSO. Informe 2014 - Las Personas Mayores en España. Datos Estadísticos Estatales y por Comunidades Autónomas. Inf Portal Mayores [Internet]. IMSERSO ;2014 [consultado en 2018 Abr 15] Disponible en: http://www.imsero.es/InterPresent1/groups/imsero/documents/binario/22029_info2014pm.pdf
12. Miralles I. Vejez productiva: El reconocimiento de las personas mayores como un recurso indispensable en la sociedad. Kairos Rev temas Soc. 2010.14(26):1-14.
13. Vidal Domínguez M^a J, Labeaga Azcona JM, Casado Durandez P, Muñoz Madrigal A, López Doblas J, Montero Navarro A, et al. Informe 2016. Las personas mayores en España. Madrid: Ministerio de Sanidad, Servicios Sociales e Igualdad, Secretaría de Estado de Servicios Sociales e Igualdad, IMSERSO; 2017.
14. Ministerio de Sanidad y Política Social. Encuesta a adultos mayores. Secr Gen Polit y Consum. 2010;1-58.
15. González Bernal J, De La Fuente Anuncibay R. Relevancia psico-socio-educativa de las relaciones generacionales abuelo-nieto. Rev Esp Pedagog. 2008;66(239):103-18.
16. Neugarten, B. y Weinstein, K. Tipos de abuelos. En: González Bernal J, De La Fuente Anuncibay R. Relevancia psico-socio-educativa de las relaciones generacionales abuelo-nieto. Rev Esp Pedagog. 2008;66(239):103-18.

17. Pinazo S. Vivencia del rol de abuelo. En: Triadó C, Celdrán M, Conde L, Montoro J, Pinazo S, Villar F. Envejecimiento Productivo: la provisión de cuidados de los abuelos a los nietos. Implicaciones para su salud y bienestar. Madrid. Informe de investigación para el Instituto de Mayores y Servicios Sociales (IMSERSO); 2008.
18. Pinazo S, Significado social del rol de abuelo. *Rev Mul Gerontol*. 1999; 9:169-176.
19. Triadó Tur C, Villar Posada F. El rol del abuelo: cómo perciben los abuelos las relaciones con sus nietos. *Rev Esp Geriatr Gerontol*. 2000; 35(Supl 2): 30-36
20. Lo M, Liu Y-H. Quality of life among older grandparent caregivers: a pilot study. *J Adv Nurs [Internet]*. 2009 Feb 14 [consultado 2018 Mai 12];65(7):1475–1484. Disponible en: <http://doi.wiley.com/10.1111/j.1365-2648.2009.05000.x>
21. McGarrigle CA, Timonen V, Layte R. Choice and Constraint in the Negotiation of the Grandparent Role: A Mixed-Methods Study. *Gerontol Geriatr Med [Internet]*. 2018 Jan 15 [consultado 2018 May 15];4:2333721417750944. Disponible en: <http://journals.sagepub.com/doi/10.1177/2333721417750944>
22. Shakya HB, Usita PM, Eisenberg C, Weston J, Liles S. Family Well-Being Concerns of Grandparents in Skipped Generation Families. *J Gerontol Soc Work*. 2012;55(1):39–54.
23. Campbell S, Burn K, Szoek C. Grand-parenting for healthy ageing in women: Fact or fiction? *Maturitas*. 2016;92:130–3.
24. Badenes Plá N, López López MT. Doble dependencia: abuelos que cuidan nietos en España. *Zerbitzuan [Internet]*. 2011;49:107–26. Disponible en: [http://www.zerbitzuan.net/documentos/zerbitzuan/Doble dependencia.pdf](http://www.zerbitzuan.net/documentos/zerbitzuan/Doble%20dependencia.pdf)

25. Pinazo S, Montoro J. La relación entre abuelos y nietos. Factores que predicen la calidad de la relación intergeneracional. *Revista Internacional de Sociología (RIS)*. 2004. 62(38):147-168.
26. Pérez Ortiz L. Abuelas como recurso de conciliación entre la vida familiar y laboral. *Presente y Futuro*. Madrid: Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales. Secretaría general de políticas de Igualdad. Instituto de la Mujer; 2006.
27. Hank K, Buber I. Grandparents caring for their grandchildren. Findings from the 2004 survey of health, ageing, and retirement in Europe. *Journal of Family Issues*. 2009. 30(1):53-73.
28. World Federation of Occupational Therapists. 2012. Definition of Occupational Therapy. Recuperado de World Federation of Occupational Therapists: <http://www.wfot.org/>
29. Organización Mundial de la Salud. Carta de Ottawa para la promoción de la salud. Organización Mundial de la Salud. Ottawa: OMS; 21 de noviembre de 1986.
30. Crepeau EB, Cohn ES, Boy Schel BA. Willard and Spackman TO. 10 ed. Madrid: Ed. Médica Panamericana; 2005. Larson E. Wood W, Clark F. Capítulo 2: Ciencia Ocupacional: Desarrollo de la Ciencia y la Práctica de la Ocupación a través de una disciplina académica, p.15-26.
31. Hocking Clare, Jones M, Reed K. Occupational Science Informing Occupational Therapy Interventions. *International Handbook of Occupational Therapy Interventions*. 1991;45(4).
32. Brea Rivero M. Marco conceptual europeo para TO. 1ed. Madrid: Síntesis; 2017.
33. De las Heras de Pablo CG. Modelo de Ocupación Humana. 1ed. España: Síntesis; 2015.

34. Ávila Álvarez A, Martínez Piédrola R, Matilla Mora R, Máximo Bocanegra M, Méndez Méndez B, Talavera Valverde MA et al. Marco de Trabajo para la práctica de la TO : Dominio y proceso. 2da Edición [Traducción]. www.terapia-ocupacional.com [portal en Internet]. 2010 [2018 Abr 13]; [85p.]. Disponible en: <http://www.terapia-ocupacional.com/aota2010esp.pdf> Traducido de: American Occupational Therapy Association (2008). Occupational therapy practice framework: Domain and process (2nd ed.).
35. Fransen, H., Pollard, N., Kantartzis, S., & Viana-Moldes, I. Participatory citizenship: Critical perspectives on client-centred occupational therapy. *Scandinavian Journal of Occupational Therapy*. 2015; 22(4), 260–266.
36. Mercado F, Calderón C. Paradigmas y diseños de la investigación cualitativa en salud: una antología iberoamericana. México: Universidad de Guadalajara; 2002.
37. Arantzamendi M, López-Dicastillo O, Vivar C. Investigación cualitativa: manual para principiantes. España: Eunate; 2012.
38. Hernández Sampieri, R, Fernández Collazo, C Baptista Lucio P. Metodología de la investigación. 5 ed. México: McGraw-Hill; 2010
39. Google Maps. Mapa Comarca do Salnés [Internet]. [consultado 2018 May 28]. Disponible en: <https://www.google.es/maps/@43.3380112,-8.407468,15z>
40. Instituto Galego de Estatística [Internet]. Santiago de Compostela: IGE; 2016 [cited 2018 Jun 8] Población según sexo y grupos de edad grandes. Disponible en: <https://www.ige.eu/igebdt/selector.jsp?COD=55&paxina=001&c=0201001002>
41. Ruiz Olabuénaga JI. Metodología de la investigación cualitativa. 5 ed. Bilbao: Universidad de Deusto; 2012.
42. Corbetta P, Díaz Ugarte M, Díaz Ugarte S, Fraile Maldonado M.

- Metodología y técnicas de investigación social. Madrid: McGraw-Hill; 2007.
43. Calderón C. Criterios de calidad en la investigación cualitativa en salud (ICS): Apuntes para un debate necesario. *Revi Esp Salud Pública*. 2002;76(5):473–482.
 44. Salgado Lévano AC. Investigación cualitativa: diseños, evaluación del rigor metodológico y retos. *Universidad de San Martín de Porres*. 2007;13: 71-78.
 45. Ley Orgánica 15/1999, de 13 diciembre, de Protección de Datos de Carácter Personal. *Boletín Oficial del Estado*, no 298, de 14 de diciembre de 1999.
 46. El Parlamento Europeo y el Consejo de la Unión Europea. Reglamento (UE) 2016/679 del parlamento europeo y del consejo de 27 de abril de 2016 relativo a la protección de las personas físicas en lo que respecta al tratamiento de datos personales y a la libre circulación de estos datos y por el que se deroga la D. D Of la Unión Eur. 2016;2014(119):1–88.

3. PREGUNTA DE INVESTIGACIÓN

No presente documento propónse levar a cabo unha investigación dende un enfoque cualitativo, este deseño caracterízase por dirixirse á *“la comprensión de un fenómeno, sin que por fuerza tenga que llegar a hacer una predicción sobre el mismo”* (36).

Polo tanto, a investigadora non pode realizar unha hipótese cerrada sobre o tema. Non obstante, ca pretensión de guiar os obxectivos e deseño deste estudo, fórmase a seguinte pregunta de investigación(37).

- **Como viven as persoas maiores o rol de coidado de seus netos?**

4. OBXECTIVOS

4.1. Obxectivo xeral

Explorar a vivencia das persoas maiores que exercen o rol de coidado dos seus netos.

4.2. Obxectivos específicos

- Describir a posible relación entre o rol de avó e a calidade de vida.
- Indagar na existencia de cambios nas ocupacións e rutinas das persoas maiores trala adquisición deste rol.
- Afondar no desenvolvemento do rol de avó como aportación á construción de ocupacións significativas entre dúas xeracións.
- Describir o rol de coidador dende unha perspectiva de xénero.

5. METODOLOXÍA

5.1. Tipo de estudo

A investigación desenrolárase empregando unha metodoloxía cualitativa, posto que se pretende coñecer, entender e interpretar un fenómeno concreto: as vivencias das persoas maiores que exercen o rol de avó(37)

Abordárase o estudo dende este prisma metodolóxico, caracterizado pola súa natureza holística, o que aportará unha visión máis completa deste suceso concreto(37). Búscase deste xeito, coñecer a perspectiva dos informantes, profundando en como esta experiencia pode gardar relación ca súa calidade de vida, saúde e benestar, así coma co exercicio das súas ocupacións.

Polo tanto, finalidade desta investigación é xerar coñecemento sobre o significado deste rol dende a experiencia das persoas maiores que exercen o coidado de seus netos. Seguindo esta premisa, a investigación enmarcase dentro da Fenomenoloxía, tal e como afirman Bogden e Biklen (38) este tipo de deseño cualitativo *“pretende reconocer las percepciones de las personas y el significado de un fenómeno o experiencia”*.

5.2. Posicionamento da investigadora

O primeiro contacto da investigadora co ámbito das persoas maiores foi no ano 2013, no que cursou o ciclo de Formación Profesional de Integración Social. Posteriormente, no transcurso do Grao de TO, dende o 2014 a actualidade, a alumna desenrolou as súas Estadías Prácticas VI e Estadías Prácticas VII cas persoas maiores no ámbito residencial, estas últimas baixo a titoría dunha das directoras deste Traballo Fin de Grao (TFG).

Neste transcurso de formación profesional, a investigadora puido comprobar a importancia que os maiores lle outorgan ao mantemento dun rol ocupacional no seo familiar como é o coidado dos netos. Este feito, xunto con que ela de maneira persoal tamén é próxima ao fenómeno,

suscitaron o interese e motivación necesarios para a proposta e realización deste proxecto de investigación.

Por outra banda, trala da pescuda realizada, a investigadora non ten constancia de que o rol de avó fose estudado no medio rural Galego dende a perspectiva da TO, deste xeito, preséntanse este TFG de TO coma un novidoso proxecto de investigación.

5.3. Mostra

5.3.1. Ámbito de estudo

O estudo levarase a cabo na poboación da Comarca do Salnés. Esta Comarca sitúase no Sur de Galicia, concretamente na zona das Rías Baixas. A mesma confórmase de nove municipios, entre os que se atopan : Cambados, O Grove, A Illa de Arousa, Meaño, Meis, Ribadumia, Sanxenxo, Vilagarcía de Arousa e Vilanova de Arousa.

Imaxe I: Mapa do Salnés

Imaxe I. Mapa da Comarca do Salnés. Fonte: Google Maps (39)

Segundo os datos que ofrece o *Instituto Galego de Estatística (IGE)*(40), tal e como se mostra na táboa I, no ano 2016, nesta Comarca, están empadroados un total de 109.882 persoas, das cales 23.350 teñen máis de 64 anos.

Táboa I: Habitantes da Comarca do Salnés

Habitantes da Comarca do Salnés	
Mulleres	13.377
Homes	9.973
Total	23.350

Táboa I: Total de habitantes da Comarca do Salnés de máis de 64 anos.

Fonte: elaboración propia a partires de datos do IGE(40)

Na seguinte táboa, represéntanse os homes e as mulleres que teñen máis de 64 anos pertencentes aos concellos que conforman a Comarca do Salnés

Táboa II: Habitantes da Comarca do Salnés segundo concello e xénero

CONCELLO	MULLERES	HOMES
CAMBADOS	1654	1191
O GROVE	1257	974
A ILLA DE AROUSA	575	426
MEAÑO	710	548
MEIS	720	548
RIBADUMIA	615	423
SANXENXO	2108	1723
VILAGARCÍA DE AROUSA	4354	3148
VILANOVA DE AROUSA	1384	1057

Táboa II. Homes e mulleres dos municipios da Comarca do Salnés. Fonte: elaboración propia a partires dos datos IGE, 2016(40)

5.3.2. Selección de participantes

A selección dos participantes do estudo farase mediante unha mostraxe non probabilística, caracterizada pola súa intencionalidade (38) Para levalo a cabo, escolleuse a modalidade do mostraxe opinático, xa que será a investigadora que siga un patrón estratéxico para a escolla dos participantes.(41) Para iso, establécense os seguintes criterios, reflexados na táboa III.

Táboa III: Criterios de inclusión e exclusión

Criterios de inclusión	Criterios de exclusión
Ter unha idade comprendida entre os 65 e os 80 anos.	Presentar alteracións a nivel cognitivo ou psicolóxico, que poidan interferir na realización da entrevista e en consecuencia, na veracidade dos resultados que se obteñan.
Ser habitante da comarca do Salnés.	
Ter netos ou netas de entre 0 e 12 anos.	Presentar imposibilidade de comunicación oral.
Ocuparse dalgún dos aspectos da crianza dos seus netos.	
Ter interese e voluntariedade por participar no estudo.	

Táboa III. Criterios para a inclusión ou exclusión dos informantes. Fonte: elaboración propia

5.4. Entrada ao campo

A entrada ao campo contará con diversas fases:

Tralo deseño do estudo, terá lugar a primeira inmersión no ámbito de estudo, mediante un primeiro contacto cos Servizos Sociais (SS.SS) dos Concellos expostos, aos que se lle achegará unha carta de presentación (Apéndice II), que recolle a idea principal do estudo. Estas mesmas persoas desenrolarán o papel de porteiros xa que serán os que poñan en contacto

a investigadora con diversas asociacións da Comarca onde se pretende atopar aos informantes.

Na seguinte fase, caracterizada pola entrada da investigadora ás diversas asociacións, será onde a mesma se porá en contacto cos representantes principais para concertar unha reunión onde se expoña o traballo que se pretende levar a cabo, nese momento achegaráselle a información inicial correspondente mediante a carta de contacto cas asociacións (Apéndice III).

Os participantes que accedan ao estudo, farano de maneira voluntaria, tralo primeiro paso do que conformaría a entrada ao campo da investigadora.(41)

Por outra banda, ademais de tratarse dun mostraxe intencionado, tamén é preciso mencionar que este mesmo se combinará co mostraxe por conveniencia, tal e como apuntan *Procter e Allan* “los investigadores utilizan alguna forma de muestreo de conveniencia en el sentido de que la muestra debe ser accesible al investigador de alguna manera” (37)

Na terceira e última fase, pretendese acceder directamente as persoas que están interesadas en formar parte co estudo.

Ao empregarse unha metodoloxía cualitativa, débese ter en conta de que esta estudo tamén se vai caracterizar por ser un proceso dinámico, “las decisiones del muestreo evolucionan en el campo conforme se realiza la recogida de datos y el análisis de los mismos” (38)

Figura II: Fases de entrada ao campo

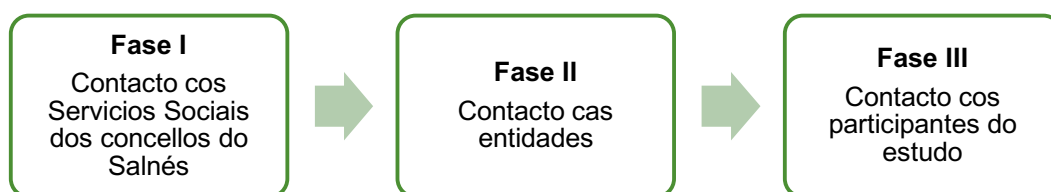

Figura I: Esquema das fases de entrada ao campo. Fonte: elaboración propia

O mostraxe finalizará cando se acade a saturación de información, o que significa que a investigadora acadou a profunda comprensión entendemento do fenómeno a estudar (38).

5.5. Busca bibliográfica

Realizouse unha busca bibliográfica do tema de investigación en diversas bases de datos ca pretensión de coñecer a evidencia científica que existe na actualidade sobre o mesmo. Accedeuse aos artigos mediante os servizo brindado pola Universidade da Coruña (UDC).

As bases de datos seleccionadas para a levar a cabo a busca foron: Web of Science (WOS), Pubmed, Scopus, PsycINFO, Liliacs, Dialnet e Otsekeer(Apéndice I).

Os descriptors empregados na realización da mesma foron “calidad de vida”/ “quality of life”, rol/role, abuelos/grandparents, nietos/child, “TO”/ “occupational therapy”

Realizouse unha busca dos descriptors e súas correspondentes palabras clave xunto cos operadores booleanos “O/OR” e “Y/AND”. Foron artigos publicados cunha marxe de dez anos e idiomas castelán, galego e portugués.

Obtivéronse un total de 133 artigos empregando a combinación de “calidad de vida”/ “quality of life”, rol/role, abuelos/grandparents, nietos/child , trala eliminación de duplicados víronse reducidos a 72, posteriormente realizouse unha lectura superficial dos restantes e finalmente 7 artigos e 1 tese foron os seleccionados para contribuír á formación do estado actual sobre o rol que exercen os avós de coidado do seus netos.

A, é importante mencionar que empregando a combinación de “calidad de vida”/ “quality of life”, rol/role, abuelos/grandparents, nietos/child e “TO”/ “occupational therapy”, non se atopou ningún resultado nas bases de datos consultadas.

5.6. Recollida de información

En canto á recollida de datos, empregarase a entrevista como técnica principal para levala a cabo según Michael Patton (42) *“la finalidad de la entrevista cualitativa es entender como vez [el mundo] los sujetos estudiados, comprender su terminología y su modo de juzgar , captar la complejidad de sus percepciones y experiencias individuales”*, co fin último de comprender que supón para os participantes exercer o rol de coidado dos seus netos.

A metodoloxía cualitativa, distingue tres tipos de entrevistas: estruturadas, non estruturadas e semiestruturadas, como é o caso da entrevista proposta para levar a cabo esta investigación (Apéndice IV). (42)

As entrevistas deben planificarse para lograr a efectividade da recollida dos datos (37). Neste caso, para a preparación da mesma, achegaráselle aos concellos e as entidades pertinentes a Carta de Presentación (Apéndice II) (Apéndice III). Aos futuros participantes, faráselle chegar a Folla de Información (Apéndice V) e, no caso de que desexen participar e cumpran os criterios de inclusión, achegaráselle tamén a Folla de Consentimento Informado (Apéndice VI).

A investigadora, reunirse cos posibles participantes para explicarlles calquera dúbida que teñan ao respecto. Paralelamente, levaranse a cabo entrevistas piloto, as cales lle servirán á investigadora para prepararse de cara a realizar as entrevistas das que se recollerán a información para dar resposta aos obxectivos propostos.

O rexistro da información farase mediante previo consentimento dos participantes (Apéndice VI) empregando unha gravadora e o caderno de campo (37).

Figura III: Preparación para a recollida de datos

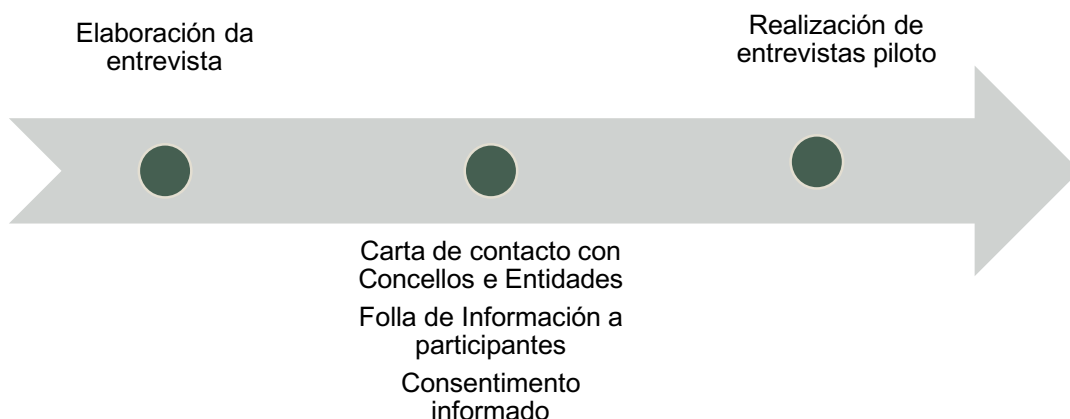

Figura II. Preparación para a recollida de datos. Fonte: elaboración propia a partir de do libro *Metodología cualitativa. Manual para principiantes*, (37).

5.7. Plan de análise de información

O plan de análise da investigación, levarase a cabo en diferentes etapas, seguindo o enfoque denominado Análise de marco, Ritchie e Lewis, defíneno coma un método de análise que “*facilita o manexo rigoroso e transparente dos datos*”.(37)

Seguindo este método, o análise da información estruturaríase distinguindo tres fases:

- ❖ **Manexo de datos:** trala realización das entrevistas semiestruturadas (Apéndice IV), a investigadora procedería a transcripción das mesmas, empregando as gravacións e os apuntamentos do caderno de campo e codificando os datos baixo pseudónimos para manter o anonimato das persoas que participen no estudo. Identificaranse nese momento as cuestións clave, deste xeito xérase unha estrutura temática, na que posteriormente se

catalogarán os resultados obtidos, que finalmente se representarán nunha táboa.

- ❖ **Análise descritivo:** etapa onde a investigadora profundará nas categorías establecidas e na relación dos datos obtidos cas mesmas, avanzando de cara a unha comprensión maior do fenómeno.
- ❖ **Análise explicativo:** pretende chegar á diferentes conclusións; relacionaranse diferentes aspectos do fenómeno estudado, perfilaranse patróns de participantes, se fose o caso, e acadaranse diferentes explicacións mediante as verificacións dos resultados obtidos.

Figura IV: Plan de análise da información

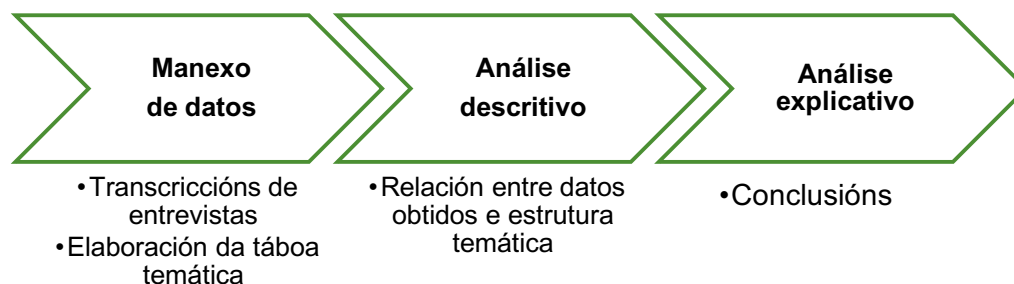

Figura III. Fases do plan de análise de información. Fonte: elaboración propia a partir do libro *Metodología cualitativa. Manual para principiantes* (37)

5.8. Criterios de rigor

Dentro da metodoloxía cualitativa empregada para o desenvolvemento desta investigación, contéplanse diferentes criterios que deben ser coherentes ca mesma para avaliar a súa calidade científica(43).

Os criterios de rigor empregados neste caso son os propostos polos autores Guba y Lincoln (44) os mesmos, baixo un paradigma interpretativo contemplan catro criterios entre os cales, emerxe unha relación, que sustenta a calidade da investigación

Os criterios mencionados son: credibilidade, transferibilidade, dependencia e confirmabilidade. Co emprego dos mesmos, acádase o rigor metodolóxico na investigación cualitativa.

- Credibilidade: a credibilidade asegúrase mediante a elaboración detallada de todos os datos obtidos, sendo a mesma contrastada cos participantes.
- Transferibilidade: este criterio acadarase mediante a descrición meticulosa da investigación.
- Dependencia: cómprese este criterio xa que a investigación garante o acceso aos métodos de recollida de información e análise.
- Confirmabilidade: a mesma garántese xa que a investigadora comprométese a adoptar unha postura neutra durante o transcurso da investigación, explicando previamente o seu posicionamento ante a mesma.

5.9. Limitacións do estudo e posibles respostas

A investigadora é consciente que un total de 23.350 persoas maiores que habitan no Salnés podería supoñer unha limitación para o estudo, xa que aínda empregando tódolos criterios expostos, podería tratarse dunha mostra moi ampla. Para dar resposta a isto, é preciso facer fincapé na metodoloxía ca que se abarca a investigación, xa que, ca escolla dunha metodoloxía cualitativa, o que pretende a investigadora non é acadar unha mostra representativa da poboación, senón comprender o fenómeno do rol de avó unha vez se acade a saturación da información,.

Por outra banda, o feito de que nun primeiro momento a entrada o campo se realiza mediante o concello ven determinado por que o mesmo pode ofrecer información acerca de onde atopar os informantes que sexan susceptibles de participar no estudo. Unha posible limitación podería ser que algún dos nove concellos non proporcione á investigadora a

información requirida ou pola contra, que a información obtida non resulte relevante para atopar a mostra. En ámbolos casos, a investigadora deixará constancia do mesmo e buscará a mostra noutros concellos onde as asociación se atopen activas e nas mesmas participen persoas susceptibles de converterse nos informantes da investigación.

Outra limitación é que a investigadora e as súas titoras non teñen constancia de que exista unha ampla evidencia sobre os estudos do tema dende TO. A investigadora dou resposta a isto xerando unha explicación do estado actual do tema dende unha perspectiva de TO.

5.10. Aplicabilidade e fortalezas do estudo

Este estudo achegará coñecemento teórico á disciplina de TO, tanto a investigadora coma as súas titoras non teñen constancia de que dende a mesma fose estudado o rol de avó en relación a calidade de vida. Non se ten constancia tampouco, de que este fenómeno fose estudado na Comarca do Salnés, contexto no que se está a propor a investigación.

O desenrolo desta investigación, permitirá xerar coñecemento aos terapeutas ocupacionais sobre o que supón para as persoas maiores exercer este rol, así coma a comunidade científica en xeral, posibilitando liñas de actuación para con as persoas maiores tendo en conta o fenómeno que a estudar. De maneira implícita tamén se estará beneficiando, dando voz aos avós que compreen ca crianza dos netos.

Por último, tamén se pretende mediante a execución desta investigación, concienciar á sociedade da importancia que teñen e da contribución que realizan as persoas maiores que se encargan da crianza dos netos ou dalgúns aspectos da mesma.

6. PLAN DE TRABAJO

6.1. Aclaracións sobre o plan de traballo

Para organizar as fases e a duración da investigación que se está a propor, elaborouse un calendario (Táboa IV), no cal se identifican dous períodos clave:

Curso académico 2017/2018: Período no que a investigadora cursou 4º ano do grao de TO na UDC, neste ano tivo lugar a proposta e deseño do proxecto de investigación para a sinatura de Traballo de Fin de Grao, contemplando diversas fases:

- Fase I : outubro - novembro 2017: realizouse a proposta de investigación e deu comezo a pescuda de bibliografía existente sobre o tema, traballouse ca evidencia obtida de diversas fontes bibliográficas ata o fin da redacción e posta en marcha do proxecto de investigación.
- Fase II: novembro - decembro 2017: ten lugar a escolla e elaboración do enfoque metodolóxico da investigación.
- Fase III: xaneiro - febreiro 2018: a investigadora fai as pescudas pertinentes para obter información que poida ser de interese sobre a Comarca do Salnés. Paralelamente, ten lugar a redacción das entrevistas aos participantes.
- Fase IV: febreiro - marzo 2018: redacción dos aspectos éticos, limitacións e fortalezas do estudo. Elaboración das cartas de presentación, follas de información para os participantes e consentimento informado.
- Fase V: marzo - abril 2018: finalízase a redacción da metodoloxía e contéplase cales son as posibilidades de difusión que pode ter a investigación así como o presuposto para que a mesma se leve a cabo.

- Fase VI: xuño 2018: prepárase a defensa do proxecto ante o tribunal de Traballo de fin Grado establecido pola Comisión de Grado da Universidade da Coruña.
- **Curso académico 2018/2019:** A investigadora pretende cursar un mestrado relacionado co ámbito da terceira idade, por elo, propónse realizar esta investigación para a sinatura de Traballo Fin de Mestrado:
 - Fase I. outubro - novembro 2019: continuarase ca busca e traballo sobre a bibliografía existente do tema ata o mes de maio. Terá lugar a preparación e entrega de documentación e solicitude ao Comité de Ética da Universidade da Coruña (Apéndice VII) e realizarase a entrada a campo: Contacto cos Servizos Sociais dos diferentes concellos da Comarca do Salnés, onde se lles fará entrega de carta de presentación. (Apéndice II), Posteriormente realizase o contacto cas entidades (Apéndice III), momento onde xorde a elección de informantes logo de que estes mostren a súa predisposición de cara a participar no estudo. Esta etapa finalizaría ca entrega de documentación pertinente (Apéndice V e VI)
 - Fase II. decembro 2019 - xaneiro 2020: realizarase a recollida da información.
 - Fase III. febreiro 2019 - marzo 2020: nestes intres analizarase a información obtida
 - Fase IV: abril- maio 2020: desenvolverase a comprensión final do tema, baixo a redacción a discusión e conclusións a través do análise dos resultados.
 - Fase IV: xuño - xullo e Agosto 2019: a investigadora defenderá o Traballo Fin de Mestrado. Posteriormente realizarase a difusión da investigación.

6.2. Calendario

Táboa IV: Calendario da investigación

	CURSO 2017/2018					CURSO 2019/2020				
	FASE I	FASE II	FASE III	FASE IV	FASE V	FASE I	FASE II	FASE III	FASE IV	FASE V
	OUT/ NOV	DEC/ XAN	FEB./ MAR.	ABR./ MAI.	XUÑ	OUT/ NOV	DEC./ XAN.	FEB./ MAR.	ABR/ MAI	XUÑ/ XUL/ AGO
BUSCA DE BIBLIOGRAFÍA										
PROPOSTA, REDACCIÓN E DEFENSA DO PROXECTO DE INVESTIGACIÓN										
ENTRADA A CAMPO										
RECOLLIDA DE INFORMACIÓN										
ANÁLISE DA INFORMACIÓN										
REDACCIÓN DAS CONCLUSIÓN/COMPENSIÓN TOTAL DO FENÓMENO										
DIFUSIÓN										

Táboa IV: Calendario no que se detallan o desenvolvemento e duración do proxecto. Fonte: elaboración propia

7. ASPECTOS ÉTICOS

Nesta investigación cumpríranse os seguintes aspectos ético-legais :

- A investigadora comprométese a informar de xeito rigoroso a tódolos participantes do estudo, implicitamente ofreceráselle ós informantes, e tamén as entidades mencionadas tódolos datos pertinentes sobre a investigación, facéndolles chegar unha copia deste propio documento, tendo en conta que a investigación baséase no mesmo. (Apéndice II), (Apéndice III), (Apéndice V), (Apéndice VI)

- A investigadora garante a confidencialidade dos datos obtidos baixo o a Lei Orgánica 15/1999, de 13 de Diciembre, de Protección de datos de carácter personal (45) e tamén segundo ao disposto polo Regulamento Xeral de Protección de Datos Regulamento (UE) 2016/679 do Parlamento europeo e do Consello, do 27 de abril de 2016,(46) relativo á protección das persoas físicas no que respecta ao tratamento de datos persoais, onde se compromete a salvagardar o anonimato de tódalas persoas que formen parte do estudo, así coma a respectar que desexen abandonar o mesmo se o consideran oportuno. (Apéndice V), (ApéndiceVI)

- Para levar a cabo a investigación será preciso que a mesma sexa avaliada e aceptada polo Comité de Ética da Universidade da Coruña (Apéndice VII).

8. PLAN DE DIFUSIÓN DO PROXECTO

8.1. Comunidade

Os resultados da investigación, serán proporcionados nun primeiro momentos a todos aqueles participantes que previamente así o indicaran na folla de consentimento informado (Apéndice VI)

Os resultados tamén chegarán a darse a coñecer aos diferentes Concellos da Comarca do Salnés que colaboraran no proxecto. Achegaráselle unha copia en papel e en formato dixital aos responsables dos Servizos Sociais. Chegando tamén os mesmos á Deputación de Pontevedra.

Para levalo a cabo, ademais das copias en papel e en formato dixital a todos os que contribuísen a esta investigación e que o desexen, a difusión da investigación farase mediante diferentes xornadas, organizaranse charlas nas asociacións, concellos e centros que o soliciten, especialmente con aqueles que participaran na investigación.

8.2. Congresos

Esta investigación terá a posibilidade de coñecerse en diferentes congresos de índole internacional e/ou nacional. Na seguinte relación atópanse os congresos tanto ca disciplina de TO coma os relacionados co ámbito da Xeriatría/Xerontoloxía, como posibilidade de difusión da investigación.

Congresos internacionais:

- XXVI Congreso Internacional de la Red Europea de Escuelas de TO. 26 thº European Network of Occupational Therapy in Higher Education. (ENOTHE).
- VI Congreso Internacional de TO(CITO).
- X Congreso Internacional de Estudiantes de TO(CIETO).
- XXXII Congreso Internacional da Sociedade Galega de Xeriatría e Xerontoloxía (SGXX).

Congresos Nacionais:

- XX Congreso Nacional de Estudiantes de TO (CENTO)
- 62º Congreso Nacional de la Sociedad Española de Geriátría y Gerontología (SEGG).

8.3. Revistas

A continuación, preséntase a relación de revistas nacionais e internacionais nas que se pretende lograr la difusión da investigación:

Táboa V: Revistas

	NOME DE REVISTAS	FACTOR DE IMACTO
REVISTAS NACIONAIS	Revista de TO de Galicia.(TOG)	-----
	Revista española de geriatría y gerontología	-----
	Revista de TO de la Asociación Profesional Española de Terapeutas Ocupacionales.(APETO)	-----
	Revista multidisciplinar de gerontología	-----
REVISTAS INTERNACIONAIS	American Journal of Occupational Therapy	2.322
	Canadian Journal of Occupational Therapy	1,255
	British Journal of Occupational Therapy	1.616
	Journal Intergenerational Relationships	-----

Táboa V: Relación de posibles revistas nacionais e internacionais para dar difusión a investigación. Fonte: elaboración propia a partires de datos consultados na Biblioteca da

UDC

9. FINANCIAMENTO DA INVESTIGACIÓN

9.1. Posibles fontes de financiamento

Realizouse unha pescuda das posibles fontes de carácter público e privado, que poderían financiar esta investigación, as mesmas especificanse a continuación na Táboa VI:

Táboa VI: Financiación

Entidade	Tipo de financiamento	Descrición
Ministerio de Educación Cultura y deporte	Becas e axudas á formación do profesorado universitario, investigadores e titulados superiores	Axuda para a realización de investigacións
Consejo Superior de Investigaciones Científicas (CSIC)	Becas de Introducción á investigación para estudantes universitarios	Becas, concedidas a estudantes, que posibilitan a iniciación á investigación.
Obra Social “La Caixa”	Promoción de autonomía persoal e atención ao avellentamento, a discapacidade e dependencia.	Axuda a proxectos orientados á promoción da vida independente, a autonomía e a calidade de vida de persoas maiores.
Fundación Mapfre	Convocatoria de Axudas Ignacio H. de Larramendi	Axudas dirixidas a investigadores do ámbito académico e/ou profesional para a realización de proxectos de investigación en áreas de promoción de saúde e seguro e previsión social.
Sociedade Galega de Xeriatria e Xerontoloxía (SGXX)	Bolsas de investigación	Bolsas dirixidas a realización investigación dentro do ámbito da xeriatria/xerontoloxía

Táboa VI: Fontes que poderían financiar esta investigación.

Fonte: elaboración propia

9.2. Presuposto

Para o desenrolo e posta en marcha do proxecto, será necesario realizar os gastos que se especifican na Táboa VII.

- Infraestruturas necesarias para a realización das entrevistas.
- Recursos humanos: a TO é a investigadora que levará a cabo o proxecto, a mesma atoparíase nun proceso de formación, polo tanto, os recursos humanos non incrementarían o presuposto global para esta investigación.
- Recursos materiais: diferenciados en material funxible e material inventariable, precisarase un ordenador, unha gravadora e unha impresora.
- Transporte: será necesario que a investigadora dispoña dun coche para realizar os desprazamentos necesarios.
- Difusión da investigación: a investigación podería divulgarse en diversos congresos, debido a isto, no presuposto tamén se recolle a inscrición a congresos, aloxamento, dietas e desprazamento aos mesmos.

O presuposto calculouse estimando o prezo de cada un dos apartados que se mencionaron. Debido a isto, recóllese no mesmo un 7% de gastos para imprevistos que poidan xurdir.

Táboa VII: Presuposto

PRESUPUESTO GLOBAL DO PROXECTO			
Tipo e material	Descrición	Custo	Custo total
Infraestruturas	Propias das asociacións	0€	0€
Recursos humanos	1 TO (investigadora)	0€	0€
Recursos materiais	Material funxible		
	Tinta Cartuchos de impresora	15.99€	239,85€
	Folios (5000 follas)	41,95€	41,95€
	Material de oficina (bolígrafos, cadernos, rotuladores, corrector...)	30€	30€
	Material inventariable		
	Ordenador	Propio	0€
	Gravadora de voz	38,99€	39`99€
	Impresora	45€	45€
Transporte	Vehículo	Propio	0€
	Quilometraxe	0,19 €/KM percorrido	300€
Difusión de investigación	3 inscricións a congresos (2 nacionais e 1 internacional)	550€	1.400€
	Aloxamento e dieta	350 €	
	Desprazamento	500€	
TOTAL PRESUPUESTO			2.096,79€
7% DE IMPREVISTOS			146,77€
TOTAL PREZO PROXECTO			2.243,56€

Táboa VII: Presuposto. Especificación do gasto económico que suporía levar a cabo o proxecto. Fonte: elaboración propia

10. AGRADECEMENTOS

Por fin chegou o momento de agradecer...

Gracias ás miñas titoras, gracias Adriana e Cristina, por acompañarme neste proceso de aprendizaxe e de crecemento persoal e profesional.

Gracias Marta, por compartir camiño comigo, por ese medrar. Por tódolos valos que tronzamos, e polos que e seguiremos tronzando xuntas.

Gracias ás miñas compañeiras xa Terapeutas Ocupacionais, Por ser exemplo de sororidade. Síntome moi orgullosa e tremendamente afortunada de compartir esta profesión con vos.

Gracias Alba, por todo o aprendido e comprendido contigo. Gracias por acompañarme nesta aventura da TO, sen ti non sería o mesmo. Gracias por empoderarme.

Gracias Antía, por ser casa.

Gracias a miña familia: a miña nai e a meu pai, a meu irmán, a Sonia e a Millán. Por darme tanto, por ser a miña brúxula.

Gracias a miña outra familia; gracias Estefanía, por retarme a quitarme as cadeas para ser un pouco máis libre, un pouco máis persoa.

Gracias, á miña avoa Rosa, por facerme comprender o que é a resiliencia.

E gracias a VOS, á miña avoa e avós: Gracias Carmen, polos teus cantares e pola túa valentía. Gracias Moncho, por nunca soltar a miña man, por criarme. Gracias Samuel, polos consellos, pola túa luz, por que o seu reflexo sempre brillará en min.

Deixástesnos o maior legado ensinándonos o que é o amor e o respecto.

Apéndices

Apéndices:

Apéndice I: Busca bibliográfica.

Apéndice II: Carta de contacto cos concellos.

Apéndice III: Carta de contacto cas asociacións.

Apéndice IV: Entrevista.

Apéndice V: Folla de información a participantes do estudo.

Apéndice VI: Folla de consentimento informado.

Apéndice VII: Solicitude de aprobación ao Comité de Ética da Universidade da Coruña.

Apéndice I: Busca bibliográfica

Realizouse unha minuciosa busca bibliográfica que permitiu descubrir a evidencia científica existente ata o momento sobre o tema abordado neste proxecto de investigación.

As bases de datos empregadas foron as seguintes:

Web of Science (WOS): Base de datos multidisciplinar na que se atopa diferente contido da Web os Science Core Collection, InCites Journal Citation Reports(JCR), InCites Essential Science Indicators (ESI), artigos de MEDLINE, Russoan Science Citation Index(RSCI), Scielo Citation Index e outras coma Current Chemical Reactions, Current Contents Connect, Derwent Innovation Index, Index Chemicus.

Pubmed: Base de datos multidisciplinar, dirixida polo Instituto Nacional de Salud da Biblioteca Nacional dos EE.UU. Nela atópanse artigos a texto completo de revistas de ciencias biomédicas e da vida.

Scopus: Base de datos de índole internacional, nela inclúense revistas con factor de impacto como é Scimago Journal Rank(SCR) CiteScore y SNIP (Source-normalized impact Paper) da Universidad de Leiden.

PsycINFO: Base de datos de psicoloxía. Acolle artigos relacionados con psicoloxía, conducta de educación, medicina, socioloxía, dereito e administración entre outros.

LILIACS: Base de datos con contidos de literatura científica de Latino América e do Caribe

Dialnet: Base de datos de artigos científicos hispano.

Otsekeer: Base de datos que recoller os artigos máis relevantes dentro da disciplina de TO.

Para realizar a estratexia de busca, empregáronse os seguintes termos:

- **“calidad de vida”/ “quality of life”/ "life quality"/ "quality life"**
- **abuelos/ grandparents/ grandparenting/ grandmother*/ grandfather***
- **rol de cuidador/ role*/ "role concept"/ "role concept"/ roll*/ caregivers/ caregiving/ fostering/ childrearing**
- **nietos/ child/ grandchild* /granddaughter*/ children/ kid*/ infant*/ junior*/ minor***
- **“TO”/ “occupational therapy”/ "occupational therapies" / "therapies occupational"**

Mediante a combinación dos termos xunto cos operadores booleanos “Y/AND” E “O/OR”, ademais utilizouse o truncador (*) e as comillas (“ ”) para os que se conformaban de máis dunha palabra que se pretendía atopar de maneira literal.

A pescuda realizouse nos campos de busca “título, resumo e palabras clave”. Na base de datos Pumbed tamén se realizou a busca de termos Mesh. Buscáronse artigos de libre acceso dende o servizo da Biblioteca da Universidade de A Coruña (UDC)

Os filtros aplicados en tódalas bases de datos foron: unha marxe de 10 anos(dende o 2008 ata 2018/actualidade) e, os artigos que estiveran en inglés, castelán e portugués. No caso de bases de datos coma PsycINFO ou Pubmed, que permiten aplicar filtro de grupo; aplicouse o filtro para a poboación de 65 ou maiores de 65.

Web of Science

Estratexia	<p>("quality of life" OR "life quality" OR "quality life") AND (grandparenting OR grandparents OR grandmother* OR grandfather*) AND (role OR roles OR "role concept" OR "role concepts" OR roll OR rolls OR caregivers OR caregiving OR fostering OR childrearing) AND (grandchild* OR granddaughter* OR children OR kid* OR infant* OR junior* OR minor*)</p> <p>("quality of life" OR "life quality" OR "quality life") AND (grandparenting OR grandparents OR grandmother* OR grandfather*) AND (role OR roles OR "role concept" OR "role concepts" OR roll OR rolls OR caregivers OR caregiving OR fostering OR childrearing) AND (grandchild* OR granddaughter* OR children OR kid* OR infant* OR junior* OR minor*) AND ("occupational therapy" OR "occupational therapies" OR "therapies occupational")</p>
Resultados	45
Válidos	2

Pubmed

Estratexia	<p>((("Quality of Life"[Mesh]) AND "Grandparents"[Mesh]) AND "Role"[Mesh]) AND "Child"[Mesh]</p> <p>((("Quality of Life"[Mesh]) AND "Grandparents"[Mesh]) AND "Role"[Mesh]) AND "Child"[Mesh]) AND "Occupational Therapy"[Mesh]</p> <p>("quality of life" [tiab] OR "life quality" [tiab] OR "quality life" [tiab]) AND (grandparenting [tiab] OR grandparents [tiab] OR grandmother* [tiab] OR grandfather* [tiab]) AND (role [tiab] OR roles [tiab] OR "role concept" [tiab] OR "role concepts" [tiab] OR roll [tiab] OR rolls [tiab] OR caregivers [tiab] OR caregiving [tiab] OR fostering [tiab] OR childrearing [tiab]) AND (grandchild* [tiab] OR granddaughter* [tiab] OR children [tiab] OR kid* [tiab] OR infant* [tiab] OR junior* [tiab] OR minor* [tiab])</p> <p>(((((("quality of life" [tiab] OR "quality life" [tiab] OR "life quality" [tiab]))) AND ((roles [tiab] OR "role concept" [tiab] OR "role concepts" [tiab] OR caregivers [tiab] OR caregiving [tiab] OR fostering [tiab] OR childrearing [tiab]))) AND ((grandparents [tiab] OR grandmother [tiab] OR grandfather [tiab] OR grandfathers [tiab] OR grandparenting[tiab]))) AND ((grandchild [tiab] OR grandchildreN [tiab] OR children [tiab] OR kid [tiab] OR kids [tiab] OR infant [tiab] OR infants [tiab] OR junior [tiab] OR juniors [tiab] OR minor [tiab] OR minors [tiab]))) AND (("occupational therapy" [tiab] OR "occupational therapies" [tiab] OR "therapies, occupational" [tiab]))</p>
Resultados	19
Válidos	2

SCOPUS

Estratexia	<p>("quality of life" OR "life quality" OR "quality life") AND (grandparenting OR grandparents OR grandmother* OR grandfather*) AND (role OR roles OR "role concept" OR "role concepts" OR roll OR rolls OR caregivers OR caregiving OR fostering OR childrearing) AND (grandchild* OR granddaughter* OR children OR kid* OR infant* OR junior* OR minor*)</p> <p>("quality of life" OR "life quality" OR "quality life") AND (grandparenting OR grandparents OR grandmother* OR grandfather*) AND (role OR roles OR "role concept" OR "role concepts" OR roll OR rolls OR caregivers OR caregiving OR fostering OR childrearing) AND (grandchild* OR granddaughter* OR children OR kid* OR infant* OR junior* OR minor*) AND ("occupational therapy" OR "occupational therapies" OR "therapies occupational")</p>
Resultados	46
Válidos	2

PsycINFO

Estratexia	<p>("quality of life" OR "life quality" OR "quality life") AND (grandparenting OR grandparents OR grandmother* OR grandfather*) AND (role OR roles OR "role concept" OR "role concepts" OR roll OR rolls OR caregivers OR caregiving OR fostering OR childrearing) AND (grandchild* OR granddaughter* OR children OR kid* OR infant* OR junior* OR minor*)</p> <p>("quality of life" OR "life quality" OR "quality life") AND (grandparenting OR grandparents OR grandmother* OR grandfather*) AND (role OR roles OR "role concept" OR "role concepts" OR roll OR rolls OR caregivers OR caregiving OR fostering OR childrearing) AND (grandchild* OR granddaughter* OR children OR kid* OR infant* OR junior* OR minor*) AND ("occupational therapy" OR "occupational therapies" OR "therapies occupational")</p>
Resultados	23
Válidos	1

LILIACS

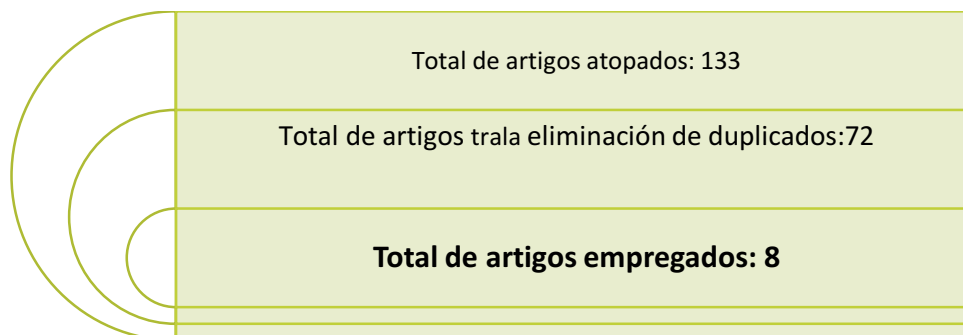
Estratexia	<p>("quality of life" OR "life quality" OR "quality life") AND (grandparenting OR grandparents OR grandmother* OR grandfather*) AND (role OR roles OR "role concept" OR "role concepts" OR roll OR rolls OR caregivers OR caregiving OR fostering OR childrearing) AND (grandchild* OR granddaughter* OR children OR kid* OR infant* OR junior* OR minor*)</p> <p>("quality of life" OR "life quality" OR "quality life") AND (grandparenting OR grandparents OR grandmother* OR grandfather*) AND (role OR roles OR "role concept" OR "role concepts" OR roll OR rolls OR caregivers OR caregiving OR fostering OR childrearing) AND (grandchild* OR granddaughter* OR children OR kid* OR infant* OR junior* OR minor*) AND ("occupational therapy" OR "occupational therapies" OR "therapies occupational")</p>
Resultados	5
Válidos	0

Dialnet

Estratexia	<p>"calidad de vida" AND abuel* AND (rol OR "rol decuidador" OR crianza) AND niet*</p> <p>"calidad de vida" AND abuel* AND (rol OR "rol decuidador" OR crianza) AND niet* AND "TO"</p>
Resultados	4
Válidos	1

Otsekeer

Estratexia	<p>("quality of life" OR "life quality" OR "quality life") AND (grandparenting OR grandparents OR grandmother* OR grandfather*) AND (role OR roles OR "role concept" OR "role concepts" OR roll OR rolls OR caregivers OR caregiving OR fostering OR childrearing) AND (grandchild* OR granddaughter* OR children OR kid* OR infant* OR junior* OR minor*)</p> <p>("quality of life" OR "life quality" OR "quality life") AND (grandparenting OR grandparents OR grandmother* OR grandfather*) AND (role OR roles OR "role concept" OR "role concepts" OR roll OR rolls OR caregivers OR caregiving OR fostering OR childrearing) AND (grandchild* OR granddaughter* OR children OR kid* OR infant* OR junior* OR minor*) AND ("occupational therapy" OR "occupational therapies" OR "therapies occupational")</p>
Resultados	0

Como se pode observar, foron elixidas dúas combinacións para a estratexia de busca. Cos termos “occupational therapy” os resultados en todas as bases de datos, foron 0.

Os resultados obtidos nas bases de datos empregando a combinación nº 1 foron 133 artigos, trala eliminación de duplicados, conserváronse 72 artigos.

Procedeuse á realizar unha lectura superficial dos mesmos, de xeito que 64 foron descartados, principalmente por que a temática distaba do tema a tratar, xa que facían referencia a calidade de vida dos netos, reflexaban a problemática dos coidadores de persoas maiores, ou facían referencia a netos con enfermidades. Finalmente, empregáronse para a elaboración dun corpus teórico axeitado un total de 7 artigos e 1 tese.

Así mesmo, procedeuse a realizar unha busca empregando a combinación "calidad de vida" AND abuel* AND (rol OR "rol de cuidador" OR crianza) AND niet* no Google Académico. Tamén se consultaron páxinas coma o IMSERSO.

Apéndice II: Carta de contacto cos concellos

TRABALLO FIN DE DE MESTRADO

**“ROLES E OCUPACIÓNS DOS AVÓS NO MEDIO RURAL GALEGO.
EXPERIENCIAS SOBRE O COIDADO DOS NETOS E INFLUENCIA NA
CALIDADE DE VIDA.”**

A Coruña, 21 de febreiro de 2018

Eu, Fátima Martínez Millán, diríxome a vostedes xa que estou realizando o *Traballo de Fin de Mestrado* da Universidade da Coruña (UDC) que ten por título *“Roles e ocupacións dos avós no medio rural galego. Experiencias sobre o coidado dos netos e influencia na calidade de vida”*

A investigación que pretendo levar á cabo, ten por obxectivo principal realizar una aproximación ao rol de coidado dos netos, profundando en como este mesmo podería gardar relación ca calidade de vida da persoas maiores.

O traballo atopase autorizado polas terapeutas ocupacionais Cristina Fernández Yáñez e Adriana Ávila Álvarez. Neste caso, para facilitar a realización da investigación, preténdese levar a cabo unha serie de entrevistas con todas aquelas persoas pertencentes a este concello, que desexen colaborar e que cumpran os criterios de inclusión fixados.

Preciso da súa colaboración para acadar a mostra de participantes, polo que solicito que me acheguen referencias de asociacións de maiores, pertencentes ao municipio, nas cales poderían atoparse os informantes do estudo.

Achégase a continuación información máis concreta referente ao estudo. Engádese o proxecto de investigación no que se basea o mesmo, proposto como traballo Fin de Grao de TO.

No caso de que fose necesaria algunha aclaración, poden poñerse en contacto comigo a través do correo [REDACTED] ou no número de teléfono [REDACTED]

Moitas grazas pola súa colaboración.

Asdo. Fátima Martínez Millán

Apéndice III: Carta de contacto cas asociacións

TRABALLO FIN DE DE MESTRADO

**“ROLES E OCUPACIÓNS DOS AVÓS NO MEDIO RURAL GALEGO.
EXPERIENCIAS SOBRE O COIDADO DOS NETOS E INFLUENCIA NA
CALIDADE DE VIDA.”**

A Coruña, 21 de febreiro de 2018

Eu, Fátima Martínez Millán, diríxome a vostedes para convidar as persoas que formen parte [REDACTED] a participar no estudo que realizarei como *Traballo de Fin de Mestrado* da Universidade da Coruña (UDC).

A investigación que pretendo levar á cabo, ten por obxectivo principal:

Explorar a vivencia das persoas maiores que exercen o rol de coidado dos seus netos.

Por outra banda, este estudo tamén conta cos obxectivos específicos que se comentan a continuación:

- Describir a posible relación entre o rol de avó e a calidade de vida.
- Indagar na existencia de cambios nas ocupacións e rutinas das persoas maiores trala adquisición deste rol.
- Afondar no desenvolvemento do rol de avó como aportación á construción de ocupacións significativas entre dúas xeracións.
- Describir o rol de coidador dende unha perspectiva de xénero.

O traballo atopase autorizado polas terapeutas ocupacionais Cristina Fernández Yáñez e Adriana Ávila Álvarez. Neste caso, para facilitar a realización da investigación, preténdese levar a cabo unha serie de entrevistas con todas aquelas persoas pertencentes a esta asociación, que desexen colaborar e que cumpran os criterios de inclusión fixados.

Achégase a continuación información máis concreta referente ao estudo. Engádese o proxecto de investigación presentado como Traballo Fin de Grao de TO, que serve como base para esta investigación.

Unha vez revisada esta información, solicito a súa colaboración para poder levalo á cabo. No caso de que fose necesaria algunha aclaración, poden poñerse en contacto comigo a través do correo [REDACTED] ou no número de teléfono [REDACTED]

Moitas grazas pola súa colaboración.

Asdo. Fátima Martínez Millán

Apéndice IV: Entrevista

En primeiro lugar, gustaríame darlle as grazas por colaborar comigo no estudo que estou levando a cabo como Traballo Fin de Mestrado.

Como ben sabe, o obxectivo deste estudo é coñecer a súa percepción sobre a relación que ten con seus netos. Para logralo, realizarlle a continuación unha serie de preguntas.

Tal e como lle comuniquei, a participación neste estudo é totalmente voluntaria e se nalgún momento non está conforme con algunha das preguntas, pode comunicarmos e obviarase a mesma. Do mesmo xeito, se ten dificultades para entender sobre o que lle estou a preguntar, pode interromperme cando precise e volverelle a formular a pregunta.

Asemade, recordarlle todo o recollido na folla de información que lle proporcionei e as dúbidas resoltas con anterioridade.

Por outra banda, teña presente que ambos asinamos un consentimento informado onde eu me comprometo a salvagardar a súa identidade así coma os datos que me ofrece baixo o Regulamento da Unión Europea (UE) 2016/679 do Parlamento europeo e do Consello do 27 de abril de 2016,

Reiterarlle de novo, e antes de comezar, o meu agradecemento por querer colaborar comigo neste estudo.

Datos demográficos:

CÓDIGO PERSOA:

Idade:

Sexo:

Municipio no que reside:

Estado civil:

Estudos:

Traballo:

Con quen convive?:

Datos relacionados cos seus netos:

Número de netos:

Idade de seus netos:

Sexo dos netos:

Liña familiar :

Tempo aproximado que comparte con eles (á semana):

En relación ao proceso de adquisición do rol de coidador:

1. Como se vive a chegada dun neto?
2. Cales con os cambios que viviu no seu día a día, nas súas ocupacións e rutinas, dende que é avó?
3. Converterse en avó ten repercusións para a saúde? Por que?

Contribución do rol de coidador/a ao eido familiar.

1. Tomar parte activa no coidado dos seus netos favorece as relacións familiares? Por que?
2. Considera que os seus fillos fano partícipe das decisións que teñen que ver ca crianza do seus netos? Por que?
3. Ser avó ten repercusións na súa economía? En caso afirmativo, podería explicarme de que maneira?

Coidado dos/das netos/netas como construción de ocupacións significativas:

1. Fáleme sobre actividades que realiza co seu neto.
2. Algunha das actividades que me comenta, lle resultan especialmente satisfactorias? Por que?
3. Que supón para vostede compartir estas actividades co seu neto?
4. Fáleme sobre algunha actividade que non realice que lle gustaría levar a cabo con el ou ela. Por que non a realiza? Por que lle gustaría realizala?

Rol de coidador/a dende unha perspectiva de xénero.

1. Quen considera vostede que se implica máis crianza dos netos, os avós ou as avoas? Por que?

Avós/avoas como parte activa da crianza dos/das nenos/nenas.

1. Os avós que desenrolan un papel fundamental na educación dos seus netos? Por que pensa isto?
2. Na relación que se establece entre avó-neto existe unha transmisión de valores? Por que?
3. Pensa que a xeración dos seus netos é diferente á súa? Por que?
4. Que lle ensina o seu neto a vostede?

Apéndice V: Folla de información a participantes del estudio

TRABALLO FIN DE MESTRADO

“ROLES E OCUPACIÓNS DOS AVÓS NO MEDIO RURAL GALEGO. EXPERIENCIAS SOBRE O COIDADO DOS NETOS E INFLUENCIA NA CALIDADE DE VIDA.”

Folla de información dirixida aos/ás participantes do estudo

INVESTIGADORA: Fátima Martínez Millán, con DNI [REDACTED]
estudiante de do Mestrado na Universidade da Coruña.

Este traballo de investigación forma parte da materia Traballo Fin de Mestrado da Universidade da Coruña (UDC). Está dirixido por Adriana Ávila Álvarez, terapeuta ocupacional e profesora na UDC, e Cristina Fernández Yáñez, terapeuta ocupacional.

Este documento ten por obxecto ofrecerlle información sobre o estudo de investigación no que se lle invita a participar.

Se decide participar no mesmo, debe recibir información personalizada do investigador, ler antes este documento e facer todas as preguntas que precise para comprender máis en profundidade os detalles sobre o mesmo. Se así o desexa, pode levar o documento, consultalo con outras persoas, e tomar o tempo necesario para decidir se participar ou non.

A participación neste estudio é completamente voluntaria. Vostede pode decidir non participar ou, se acepta facelo, cambiar de parecer retirando o consentimento en calquera momento sen obriga de dar explicacións.

Cal é o propósito do estudo?

Explorar a vivencia das persoas maiores que exercen o rol de coidado dos seus netos.

Por outra banda, este estudo tamén conta cos obxectivos específicos que se comentan a continuación:

- Describir a posible relación entre o rol de avó e a calidade de vida.
- Indagar na existencia de cambios nas ocupacións e rutinas das persoas maiores trala adquisición deste rol.
- Afondar no desenvolvemento do rol de avó como aportación á construción de ocupacións significativas entre dúas xeracións.
- Describir o rol de coidador dende unha perspectiva de xénero.

Decídese investigar sobre este tema, xa que existe constancia de que o feito de adquirir este rol podería ter relación ca calidade de vida, benestar e saúde das persoas maiores.

Do mesmo modo, Galicia é unha comunidade autónoma na que unha parte considerábel da poboación ten máis de 65 anos. Sen embargo, non existen apenas estudos na nosa comunidade que estuden este fenómeno.

Por que me ofrecen participar a min?

Vostede é convidado a participar xa que cumpre cos criterios de inclusión que contempla o mesmo:

- **Ter unha idade comprendida entre os 65 e os 80 anos.**
- **Ser habitante da comarca do Salnés.**
- **Ter netos ou netas de entre 0 e 12 anos.**
- **Ocuparse dalgún dos aspectos da crianza dos seus netos.**
- **Ter interese por participar no estudo.**

En que consiste a miña participación?

A súa participación consiste en responder unha serie de preguntas que conforman a entrevista e aporten información relevante para o estudo.

É necesario puntualizar que, sempre que sexa posible, a conversación será gravada por parte da investigadora principal

A súa participación terá unha duración total estimada de 30 minutos. O lugar de realización de dita entrevista será pactado coa persoa participante, sendo a investigadora a que se adapte ás preferencias da persoa.

Que molestias ou inconvenientes ten a miña participación?

A súa participación non supón ningún tipo de risco ou inconveniente, dado que só consiste en responder a unha serie de preguntas que están relacionadas co tema principal do estudo de investigación.

Obtereirei algún beneficio por participar?

Non se espera que vostede obteña beneficio directo por participar no estudo. A investigación pretende afondar no estudo do rol de coidador/a dos netos. Así mesmo, esta información tamén poderá ser de utilidade nun futuro para outras persoas.

Recibirei a información que se obteña do estudo?

Se vostede o desexa, facilitaráselle un resumo dos resultados do estudo.

Publicaranse os resultados deste estudo?

Os resultados deste estudo serán presentados ante un tribunal conformado por docentes do Mestrado, encargado de valorar o Traballo de Fin de Mestrado elaborado pola alumna. Tamén existe a posibilidade de que o traballo sexa publicado nalgunha revista ou congreso científico de ámbito nacional ou internacional.

Como se protexerá a confidencialidade dos meus datos?

O tratamento, comunicación e cesión dos seus datos farase conforme ao disposto polo Regulamento Xeral de Protección de Datos (Reglamento (UE) 2016/679 do Parlamento europeo e do Consello, do 27 de abril de 2016, relativo á protección das persoas físicas no que respecta ao tratamento de datos persoais, onde se compromete a salvagardar o anonimato de tódalas persoas que formen parte do estudo, así coma a respectar que desexen abandonar o mesmo se o consideran oportuno

En todo momento, vostede poderá acceder aos seus datos, opoñerse, corrixilos ou cancelalos, solicitándoo ante a investigadora principal. Poderase transmitir a terceiros información que non poida ser identificada.

No caso de que algunha información sexa transmitida a outros países, realizarase cun nivel de protección dos datos equivalente, como mínimo, ao esixido pola normativa do noso país.

Os seus datos serán recollidos e conservados até rematar o estudo de modo codificado, que quere dicir que posúen un código co cal só o equipo investigador poderá coñecer a quen pertencen. A responsable da custodia dos datos é Fátima Martínez Millán. As titoras do traballo poderán acceder aos datos unha vez codificados. Tódolos datos obtidos serán anonimizados.

Existen intereses económicos neste estudo?

A investigadora non recibirá retribución específica pola dedicación ao estudo. Do mesmo xeito, vostede non será retribuído por participar.

Como contactar co equipo investigador deste estudo?

Vostede pode contactar con Fátima Martínez Millán na dirección de correo electrónico [REDACTED] ou a través do número de teléfono [REDACTED]

Moitas grazas pola súa colaboración.

Asdo. Fátima Martínez Millán

Apéndice VI: Folla de consentimento informado

TRABALLO FIN DE MESTRADO

“Roles e ocupacións dos avós no medio rural galego. Experiencias sobre o coidado dos netos e influencia na calidade de vida.”

Documento de consentimento informado

EU _____

Trala lectura da folla de información ao/a participante do estudo mencionado con anterioridade, tiven a posibilidade de conversar con Fátima Martínez Millán e facer tódalas preguntas referentes ao estudo que considerei oportunas.

☐

Comprendo que a miña participación é totalmente voluntaria e que podo retirarme do estudo cando o desexe, sen necesidade de dar explicacións sobre a miña decisión.

☐

Dou o meu consentimento para que se empreguen os meus datos da maneira que se detalla na folla de información e segundo ao disposto polo Regulamento Xeral de Protección de Datos (Reglamento (UE) 2016/679 do Parlamento europeo e do Consello, do 27 de abril de 2016, relativo á protección das persoas físicas no que respecta ao tratamento de datos persoais, onde a investigadora se compromete a salvagardar o anonimato de tódalas persoas que formen parte do estudo, así coma a respectar que desexen abandonar o mesmo se o consideran oportuno

☐

Ofrezco libremente a miña conformidade para participar neste estudo.

☐

En canto aos resultados:

SÍ desexo coñecer os resultados deste estudo. ☐

NON desexo coñecer os resultados deste estudo. ☐

Nome e apelidos:

Data:

Asdo.: O/a participante:

Nome e apelidos:

Data:

Asdo.: A investigadora:

Apéndice VII: Solicitude de aprobación ao Comité de Ética da Universidade da Coruña

Nome da solicitante: Fátima Martínez Millán

Teléfono: [REDACTED]

Correo electrónico de contacto: [REDACTED]

Solicítase a avaliación da investigación que leva por título “*Roles e ocupacións dos avós no medio rural galego. Experiencias sobre o coidado dos netos e influencia na calidade de vida*” por parte do Comité de Ética da Universidade da Coruña. Sendo o obxectivo principal do mesmo: **explorar a vivencia das persoas maiores que exercen o rol de coidado dos seus netos.**

Este estudo pretende abarcarse dende unha metodoloxía cualitativa de tipo fenomenolóxico, sendo obxecto de estudo as persoas maiores de 65 anos que residan na Comarca do Salnés e que cumpran cos criterios de inclusión preestablecidos.

A finalidade desta investigación é xerar evidencia científica, que relacione o desempeño do rol de avó ca posible influencia sobre a calidade de vida dende a perspectiva de TO.

O tratamento dos datos persoais realizarase segundo ao disposto polo Regulamento Xeral de Protección de Datos Regulamento (UE) 2016/679 do Parlamento Europeo e do Consello, do 27 de abril de 2016.

Axuntase copia do proxecto de investigación proposto coma Traballo Fin de Grado de TO.

Asdo. Fátima Martínez Millán

A Coruña, Outubro 2018